

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul X, nr. 3

IAȘI

iulie–septembrie 2009

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Granturi
- Lucrări publicate
- Comunicări științifice
- La aniversare
- *In memoriam*
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În al treilea trimestru al anului 2009:

➤ **Departamentul de lexicologie–lexicografie** a început operațiile preliminare actualizării și unificării, din punct de vedere normativ, a **Dicționarului limbii române (DLR)**. **Litera C**: fotocopiarea **Bazelor DLR** de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – A. Rosetti” din București, transportarea la Iași a fișierului aferent **Literei C** de la același institut și de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, realizarea listei de cuvinte. Au fost pregătite și transportate la **Arhiva DLR** de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – A. Rosetti” fișierele și **Bazele DLR** aferente **Literelor E, L, Ș, V, W, X, Y**. A început alfabetizarea și analiza fișierului de la București și de la Cluj, paralel cu activitatea de fișare propriu-zisă. Fișarea se face în format electronic, pentru edițiile și publicațiile care nu pot fi fișate automat, din baza bibliografică a proiectului **eDTLR – Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic**. Fișierul, cules în format document, va fi prelucrat și transformat în bază de date, pentru consultări automate, în cadrul departamentului nostru. În aceeași perioadă, s-a continuat colaborarea cu

Editura Academiei Române în vederea finalizării pentru tipar a volumului **Dicționarul limbii române (DLR)**, Tomul I, Partea a 7-a, **Litera E (e–erzaț)**, 388 p. Partea a 8-a a aceluiași tom, **Litera E (es–ezredeș)** se află la Editura Academiei.

➤ **Departamentul de dialectologie** a continuat redactarea și revizia hărților și a textelor de tip material necartografiat din volumul al IV-lea din **NALR. Moldova și Bucovina**: au fost introduse în baza de date redactările reprezentând 8 hărți (răspunsurile la întrebările cu numerele 1337, 1341, 1342, 1347, 1348, 1351, 1354, 1356 din Chestionarul NALR); au fost redactate 20 de hărți (cuprinzând răspunsurile la întrebările cu nr. 1386, 1388-1396, 1398, 1400-1403, 1405, 1406, 1413, 1414, 1417) și un număr de 24 de texte de tip material necartografiat (răspunsurile la întrebările cu nr. 1438, 1439, 1441, 1443, 1444, 1447, 1448, 1454, 1456, 1459-1461, 1463, 1464, 1514, 1516, 1517 – prima secțiune; 1325, 1497-1500, 1507, 1518 – a doua secțiune); au fost revizuite 21 de hărți (corespunzând întrebărilor din Chestionar cu nr. 1231-1233, 1240, 1247, 1251, 1258, 1259, 1281, 1282, 1287, 1290-1299) și 15 texte MN (răspunsurile la întrebările cu nr. 1318-1321, 1330, 1331, 1334, 1338, 1345, 1346, 1349, 1350, 1352, 1353, 1355). Redactările au fost introduse în baza de date a lucrării și s-a continuat fișarea materialului pentru indicele de cuvinte și forme.

➤ La **Departamentul de toponimie** s-a lucrat la completarea bazei de date a **Micului dicționar toponimic al României. Moldova**, excerptându-se cca 1000 de fișe din **DRH** și **CDM**, cuprinzând oiconime, oronime și hidronime din Moldova; s-a realizat și confruntarea materialului obținut prin fișare cu lista de cuvinte a lucrării, în vederea selectării materialului care urmează să fie fișat din sursele următoare. În același timp, a continuat completarea documentării și redactarea la **Tezaurul toponimic al României. Moldova**.

➤ **Departamentul de istorie literară** lucrează, în continuare, la operațiile tehnice și documentare de pregătire a ediției a doua din **Dicționarul general al literaturii române (DGLR)**, în colaborare cu departamentul similar de la Institutul de Istorie și Teorie Literară din București. S-au excerptat, în acest scop, informații de istorie și critică literară din **Bibliografia Națională. Articole din publicații periodice** (anii 1990–2008) și din **Bibliografia Națională. Publicații sociale** (1990–2008) în vederea actualizării **Bazei de date a DGLR**. S-a lucrat, de asemenea, la prima formă a listei de articole noi care vor fi incluse în **DGLR** (scriitori și publicații periodice). Mai mulți cercetători au continuat analiza critică a unor volume din **DGLR**, pentru a se stabili eventualele completări, corecturi și actualizări ale comentariului istorico-literar și ale informației bio-bibliografice. Se află în derulare o

anchetă prin chestionare și corespondență cu scriitori din toate zonele țării, care au drept țință tot actualizarea *Bazei de date a DGLR*, iar răspunsurile primite sunt arhivate.

➤ **Departamentul de etnografie și folclor** și-a continuat activitatea la proiectele aflate în derulare. Se organizează și sistematizează documentele etnologice din colecțiile **Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)**, prin transpunerea înregistrărilor sonore din sistem analogic în sistem digital. Materialele din fototecă sunt, în continuare, inventariate, recondiționate și clasificate. Informațiile din colecțiile **AFMB** sunt tipologizate, antologate și analizate în cadrul proiectelor *Folclorul obiceiurilor nuptiale din Moldova. Tipologie și corpus de texte*, *Folclorul obiceiurilor de naștere din Moldova. Tipologie și corpus de texte* și *Folclorul obiceiurilor funebre din Moldova. Tipologie și corpus de texte*. S-au desfășurat anchete folclorice în două localități din județul Botoșani (luna iulie) și în două localități din județul Vrancea (luna august), în urma cărora au rezultat numeroase documente foto și sonore.

GRANTURI

♦ În această perioadă, cercet. șt. pr. I dr. Cristina Florescu a continuat colaborarea la proiectul internațional *Dictionnaire Étymologique Roman (DÉRom)*. *Première phase : le noyau panroman* (proiect condus de Eva Buchi, director de cercetări la CNRS, ATILF, Nancy, Franța, și Wolfgang Schweickard, profesor de romanistică la Universităt des Saarlandes, Saarbrücken, Germania. Adresa web: <http://www.atilf.fr/DERom>) revizuiind, pentru Romania de sud-est, articolele: */a'pril-i-u/, */ɸe'βr-ar-i-u/, */ɸen-u/, */m'arti-u/.

♦ A continuat activitatea de cercetare (corectarea de către specialiștii lingviști a erorilor formale din textul DA și DLR, rezultate din recunoașterea optică a caracterelor) din cadrul grantului *eDTLR – Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic* (2007–2010, contract CNMP nr. 910013/18.09.2007. Director: prof. univ. dr. Dan Cristea. Coordonator: Facultatea de Informatică, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. Responsabil pentru Institutul de Filologie Română „A. Philippide”: CS I dr. Gabriela Haja. https://consilr.info.uaic.ro/edtlr/wiki/index.php?title=Despre_proiect).

♦ În trimestrul al treilea al anului 2009 a continuat cercetarea din cadrul grantului CNCSIS (programul PN II IDEI nr. 126/2008, tipul Proiecte de

cercetare exploratorie. Director: CS I dr. Eugenia Dima) *Influența occidentală prin intermediar grecesc în perioada modernizării limbii române*.

♦ Pentru proiectul CNCSIS (programul PN II IDEI nr. 278/2007) *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova)*, derulat în cadrul Departamentului de toponimie, s-au efectuat anchete toponimice cu chestionarul general sau cu harta militară în județele Bacău (6–10 iulie și 27–31 iulie, cercet. șt. pr. II Vlad Cojocaru) și Neamț (6–26 iulie și 3–6 august, cercet. șt. Daniela Butnaru). De asemenea, s-a continuat redactarea studiului teoretic (capitolele *Ancheta toponimică din perspectiva teoriei câmpurilor* și *Câmpul toponimic al hidronimului Moldova*).

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

♦ Daniela Butnaru, *Fenomenul polinomiei reflectat în etno-horonimia românească*, în vol. *Limba română. Abordări tradiționale și moderne*, (editori G. G. Neamțu, Ștefan Gencărau, Adrian Chircu), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 373–378; *Ist die Ersetzung des Oikonime begründet oder nicht?* (în colaborare) în „Communication interculturelle et littérature”, nr. 2, aprilie-mai-iunie, Galați, Editura Europlus, 2009, p. 200–204.

♦ Elena Dănilă, *Perspective în modernizarea cercetării lexicografice românești*, în vol. *Limba română – abordări tradiționale și moderne*. Actele colocviului internațional organizat de Catedra de limba română și de Departamentul de limbă, cultură și civilizație românească, Facultatea de Litere, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 19–20 octombrie 2007, Editori G. G. Neamțu, Ștefan Gencărau, Adrian Chircu, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 173–180; (în colaborare) *Dicționarul limbii române în format electronic (eDTLR) în perspectiva globalizării*, în „Communication interculturelle et littérature”, nr. 2 (6), aprilie–iunie, Galați, Editura Europlus, 2009, p. 269–273.

♦ Mioara Dragomir, *Nicolae Milescu Spătarul, le traducteur de la Chronique dès le commencement du monde. Nouveaux arguments* în vol. *Impact de l'imprimerie et rayonnement intellectuel des Pays Roumains*, editat sub patronajul Institutului de Studii Sud-Est Europene și al Bibliotecii Metropolitane din București, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2009, p. 187–218..

♦ Stelian Dumistrăcel, *Ideologizarea publică prin „noua limbă de lemn”*, în „Communication interculturelle et littérature”, nr. 2 (6), aprilie-iunie 2009,

Galați, Editura Europlus, p. 236–253; *Un vechi coleg de la Șendriceni* Țacad. Alexandru Zub la 75 de ani, în „Dacia literară”, XX, nr. 86 (5/2009), p. 8–9; un număr de 14 articole cu profil general de explicare a unor cuvinte și de cultivare a limbii, publicate în „Ziarul Lumina” (Iași), la rubrica „Lumea cuvântului” între 1 iulie și 30 septembrie 2009; printre acestea, trei consacrate apariției celui de al IV-lea volum din seria *Însemnări de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei*, Iași, „Demiurg” (ed. I. Caproșu și E. Chiaburu), iar altul de prezentare a vol. *Dictionarium valachico-latinum* (Anonymus Caransebesiensis), editat de Gheorghe Chivu, București, Editura Academiei Române.

♦ Victor Durnea, *De la polemică acerbă la pact de colaborare. C. Stere și A. A. Bădărău*, în „Transilvania” [revistă categoria A cotată ISI], nr. 9, septembrie 2009.

♦ Florin Faifer, *Paris, mon séjour. Însemnări mai mult decât fugare*, în „Cronica”, XLII, nr. 8, august 2009, p. 24–25.

♦ Cristina Florescu, *Antistres, contrasens și de frunza frăsinelui*, „Timpul” nr. 9, septembrie 2009, p. 4.

♦ Gabriela Haja, *Dictionarul Limbii române (DLR) în format electronic. Programe. Resurse*, în vol. *Limba română – abordări tradiționale și moderne*. Actele colocviului internațional organizat de Catedra de limba română și de Departamentul de limbă, cultură și civilizație românească, Facultatea de Litere, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 19–20 octombrie 2007, Editori G. G. Neamțu, Ștefan Gencărau, Adrian Chircu, Cluj, Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 161–166; (în colaborare) *Dicționarul limbii române în format electronic (eDTLR) în perspectiva globalizării*, în „Communication interculturelle et littérature”, nr. 2 (6), aprilie–iunie, Editura Europlus, Galați, Editura Europlus, 2009, p. 269–273.

♦ Dan Mănucă, *Sic iubeo, sic volo (III)*, în „Convorbiri literare”, CXLIII, nr. 7, iulie 2009, p. 66–68; *În căutarea certitudinii*, idem, nr. 8, august 2009, p. 66–68; *Noica și arheologia cuvântului*, idem, nr. 9, septembrie 2009, p. 75–77; *Labirintul raiului*, în „Poezia”, XIV, nr. 3 (49), 2009, p. 226–228; *What does a „national poet” mean today?*, în „Contemporary Literary Horizon”, București, I, 2009, nr. 1; *The „Sebastian compendium”*, idem, nr. 3.

♦ Dragoș Moldovanu, *Reconstructing an Old Slavic toponymic field: the base *bŭrl- in Romanian toponymy and its historical implications*, în ZfSI 54 (2009), 3, p. 320–337.

- ♦ Ana Maria Prisacaru, *Ist die Ersetzung des Oikonime begründet oder nicht?* (în colaborare) în „Communication interculturelle et littérature”, nr. 2, aprilie-mai-iunie, Galați, 2009, p. 200–204.

CĂRȚI

- ♦ Daniela Butnaru, capitolul *Toponimia satului Mărgineni* din volumul *Mărgineni – un sat la porțile Bacăului* (autori: Dănuț Doboș, Petronel Zahariuc, Daniela Butnaru, Anton Coșa), Iași, Editura Sapientia, 2009, p. 61–72; capitolul *Toponimia* din volumul *Monografia comunei Luizi-Călugăra* (autori: Antonel-Aurel Ilieș, Daniela Butnaru, Anton Coșa, Ioan Dănilă, Anton Despinescu, Ion Ilieș, Petronel Zahariuc), Roman, Editura Serafica, 2009, p. 29–44.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

- ♦ Stelian Dumistrăcel, *Etimologia unităților frazeologice în dicționarele limbii române*, la Conferința internațională „Lexic comun – lexic specializat”, ediția a II-a, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, 17–18 septembrie 2009.
- ♦ Veronica Olariu, *The Old Translations of the Sacred Books into Romanian*, în cadrul secțiunii *Bible in Eastern and Oriental Orthodox Traditions* *International meeting 2009 Celebrating the Centenary of Pontifical Biblical Institute*, organizat de *Society of Biblical Literature*, la *Pontifical Gregorian University*, Roma, 30 iunie–4 iulie 2009.
- ♦ Ioana Repciuc, *Ocultarea sacrului în arta populară* în cadrul Conferinței naționale „Nevoia de sacru în societatea contemporană”, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Arad, 19–20 septembrie 2009.

LA ANIVERSARE

Cuvânt de salut prezentat pe data de 28 septembrie, a.c., la Sesiunea omagială „Institutul de Lingvistică «Iorgu Iordan – Al. Rosetti» – 60 de ani de existență”

Stimate Domnule academician Ionel Haiduc, Președinte al Academiei Române,

Stimați Domnii academicieni Dan Berindei și Marius Sala, vicepreședinți ai Academiei Române,

Stimate Domnule academician Eugen Simion, Președinte al Secției de Filologie și Literatură a Academiei,

Stimați Domnilor academicieni,
Stimați Domnilor colegi și invitați!

Mi-a revenit sarcina de onoare de a prezenta, în numele conducerii Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române și în numele tuturor colegilor de la Iași, un cald mesaj de felicitare, la împlinirea a 60 de ani de la înființarea Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”; o misiune de responsabilitate și de suflet, căci acest moment aniversar reprezintă o fericită împrejurare de a ne manifesta prețuirea și respectul, deosebite, pentru centrul director al cercetării de profil pe plan național, care, în primul rând, s-a impus și prin atingerea, în această generație, a obiectivelor prioritare, de început, ale Academiei Române: ***Dicționarul limbii române*** și ***Gramatica limbii române***, la care putem adăuga ***Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române***, o lucrare de asemenea de interes cultural național.

Din altă perspectivă, această aniversare constituie și momentul cel mai potrivit pentru a ne declara și admirația, pe deplin justificată, față de o instituție și față de personalități care ne-au influențat și modelat formația și devenirea profesională, într-o atmosferă de exigență benefică.

Într-o proiecție de ansamblu, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” înseamnă, pentru toți specialiștii români, pe de o parte, mari personalități ale lingvisticii, începând cu cei doi patroni spirituali al căror nume îl poartă Institutul, dar, la rândul lor, ca exponenți ai dezvoltării, peste timp, a unor domenii reprezentative ale științei filologice românești (Densusianu, Philippide, Pușcariu), iar, pe de altă parte, înseamnă colectivele de cercetare din cadrul unității, îi reprezintă pe coordonatorii acestora, pe membrii colegiilor de redacție ale publicațiilor apărute sub egida Institutului, pe majoritatea cercetătorilor, în special pe cei din domeniul lexicografiei, foneticii și dialectologiei.

Pentru cercetătorii de la Institutul „A. Philippide” o îndrumare superioară, în cel mai elevat sens al cuvântului, s-a produs, în timp, prin vizitele la Iași ale membrilor Academiei, unii având statutul de conducători ai Institutului de Lingvistică, respectiv ai Editurii Academiei; mă refer, de exemplu, dintre lingviști, la Iorgu Iordan, Al. Graur, Ion Coteanu, H. Mihăescu, iar, în ultimul timp, la acad. Marius Sala și Gh. Mihăilă.

Sub auspiciile Institutului pe care îl sărbătorim și pe care îl omagiem s-au situat legăturile profesionale între membrii echipelor de cercetători de la cele două foste unități cu profil de specialitate de la București, Institutul de Lingvistică și Centrul de Fonetice și Dialectologie, cu cercetătorii de la Iași.

Dincolo de relațiile instituționalizate, prin colaborarea la teme comune de interes național, *Dicționarul Academiei*, respectiv *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni* (devenit *Atlasul lingvistic român, pe regiuni*), au contat foarte mult și legăturile personale sau/și de grup. Mai „tineri” prin angajarea la temele respective, cercetătorii de la Iași au beneficiat de experiența, dar și de prietenia colegilor de aici. Mă refer la stagii, de săptămâni, ale lexicografilor de la Iași în cadrul sectorului de profil de la Institutul de Lingvistică, sub îndrumarea, aici, a regretaților Mircea Seche, Ion Dănăilă și a altora, la discuțiile ocazionate de ședințele de revizie a volumelor de dicționar redactate la Iași sau în urma ședințelor comisiei de revizie, prilej de formare prin cunoștințele, dublate de prestigiul, unor valoroși lingviști de talia acad. Marius Sala, Gr. Brâncuș și Gheorghe Mihăilă, a profesorilor, membri în această comisie a Academiei, Vladimir Drimba, Lucia Wald sau Theodor Hristea. După cum ne onorează statutul de colaboratori la alte proiecte comune, mai noi, cum este „eDTLR – Dicționarul Tezaur al limbii române în format electronic” sau „Atlasul lingvistic român – Sinteză”.

De experiențe similare au beneficiat și dialectologii, prin stagii de specializare la Centrul de Fonetica și Dialectologie, prin participarea la anchete pe care colegii de aici le făceau, în anii '60, pentru atlasul regional al Olteniei (mă refer la Dl Teofil Teaha), dar, mai ales, apoi, în cadrul atribuțiilor regretatului acad. Boris Cazacu, de coordonare a lucrărilor la *Atlas linguarum Europae* și *Atlas linguistique roman*, prin colaborarea, și a noastră, la aceste proiecte internaționale.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, ca autoritate științifică, for coordonator al cercetării de profil pe plan național, a oferit specialiștilor din întreaga țară posibilitatea de a-și face publice rezultatele cercetărilor prin tipărirea de articole și studii în revistele fostelor institute pe care le moștenește: „Studii și cercetări lingvistice”, „Limba română”, „Revue roumaine de linguistique”, „Cahiers de linguistique théorique et appliqué”, „Fonetica și dialectologie”. Cercetătorii de vârsta mea își aduc aminte de siguranța și încrederea pe care le-o insufla acceptarea contribuțiilor lor în aceste publicații, în urma referatelor unor specialiști ca Mioara Avram, Ion Gheție sau Andrei Avram și a discuțiilor cu aceștia, ca situație optimă de comunicare și șansă de afirmare pe care le împărtășesc, astăzi, și colegii noștri mai tineri, printre altele fiind prezenți la manifestările științifice, de prestigiu, organizate periodic de Institut, sau, prin conferințe, în cadrul ciclului „Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românilor”.

Ne-am făcut și ne facem o datorie de onoare de a întreține sentimentul respectului pentru valori, cultivând memoria marilor figuri ale lingvisticii

românești care ilustrează tradiția Institutului de Lingvistică din București al Academiei Române, dar simțim o satisfacție deosebită din a ne rememora trăsături ce conturează figura unor personalități de valențe multiple; cu privire la lingviștii al căror nume îl poartă astăzi Institutul, ne referim la sentimentul datoriei, al deplinei responsabilități ce-l caracterizau pe Iorgu Iordan, la spiritualitatea adesea acidă a lui Alexandru Rosetti, pentru a cărei evocare ne cerem permisiunea de a cita, din volumul *Corespondența lui G. Călinescu cu Al. Rosetti* (Editura Eminescu, 1977), câteva versuri ocazionale, din 1951, reflectând, prin parodiarea tonului literaturii proletcultiste a vremii, disprețul, exprimat cu finețe, față de „orientarea” culturii (dar și a științei!) în epocă. Așadar, pe cartonul invitației la o ședință a Academiei, Al. Rosetti i-a făcut lui G. Călinescu următoarea... profesie de credință:

„Călinescu, vreau să fiu / Proletarul cel dintâi! / Să pun în picior opincă
Și să strig câte-o lozincă! / Spune-mi ce ar fi mai bine
Ca s-anunț vremea ce vine?!” [semnat Gaettany].

Urmează răspunsul lui Călinescu:

„Orice-ai pune în picioare / Ești o floare, ești o floare,
Nu poți fi un Ics sau Zet, / Fiind de veacuri un Rozet” [semnat Bietul Ioanide].

*

Pentru rolul de hegemon, timp de decenii, în cercetarea de profil și în viața științifică a domeniului, pentru tot ce au făcut, pentru știința limbii și pentru înțelegerea, prin limbă și vorbire, a spiritualității neamului, aducem, din conștiință și din preaplinul sufletului, Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” și membrilor filologi ai Academiei Române, un omagiu de înaltă prețuire și de respect și îi felicităm călduros pe colegii cercetători din acest Institut, dorindu-le, întru mulți ani, realizări care să încununeze o activitate și o prezență, marcante, în știința și cultura națională.

Stelian DUMISTRĂCEL

IN MEMORIAM

DUMITRU IRIMIA

(21 octombrie 1939, Roman – 3 iulie 2009, Iași)

Acum 70 de ani se năștea la Roman, cam pe vremea asta, în declinul toamnei, la 21 octombrie 1939, fiul Mariei (n. Ciubotaru) și al lui Neculai Irimia, muncitor la Arsenal, cel ce avea să devină profesorul de

prestigiu, stilisticianul și cercetătorul profund al operei eminesciene Dumitru Irimia. În rândurile ce urmează mă voi mărgini doar la schițarea în linii mari a portretului său intelectual, urmând a vorbi pe larg în altă parte despre personalitatea sa vie, complexă și captivantă, așa cum am avut privilegiul să o cunosc încă din studenție.

Absolvent al liceului „Roman Vodă”, în 1956, Dumitru Irimia este, scurtă vreme, bibliotecar la Văleni – Neamț (1957), apoi student al Facultății de Filologie de la Iași, secția limba și literatura română, obținând licența în 1962, cu teza *Concepția lui Eminescu despre artă*. În același an intră în învățământul universitar, la Catedra de limba română a Universității „Alexandru Ioan Cuza”; devine doctor în filologie în 1976, cu teza *Limbajul poetic eminescian*, sub conducerea profesorului Gavril Istrate, apoi el însuși devine profesor în 1990, ocupând, vreme de doi ani, și funcția de decan al Facultății de Litere. Stagiile în străinătate vin în completarea traseului său profesional și intelectual: lector de limba română la universitățile din Torino și Milano, *visiting professor* la Napoli și Salerno în 1994, profesor la Universitatea Ca’Foscari din Veneția între 1999 și 2001, aici ocupând și funcția de director adjunct al Centrului Român de Cultură și Cercetări Umaniste. Numeroase funcții culturale vin să încununeze recunoașterea unei activități asidue: vicepreședinte al Societății de Științe Filologice din România, membru în consiliul de conducere al Societății „Limba noastră cea română” din Republica Moldova, coordonator al Centrului de Cercetări Logos, coordonator al programului *Studii eminesciene* la Centrul Național de Studii Mihai Eminescu din Ipotești, membru în colectivul de redacție al publicațiilor „Analele Universității «Alexandru Ioan Cuza»”, „Limba Română” (Chișinău).

Acestea sunt repere, întrucâtva exterioare, ale unui traseu intelectual laborios, de o viață întreagă. Cu mult mai grăitoare încă rămân faptele sale de cultură. Profesorul Dumitru Irimia a fost, înainte de toate, un veritabil și profund cercetător; nemulțumit de instrumentele domeniului său, le-a regândit și reinventat: *Gramatica limbii române* (1997) sintetizează cel puțin alte patru lucrări: *Structura gramaticală a limbii române. Verbul* (1976), *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa* (1983), *Structura gramaticală a limbii române. Numele și pronumele. Adverbul* (1987) și *Morfosintaxa verbului românesc* (1997). Acestor instrumente de lucru li se adaugă *Structura stilistică a limbii române contemporane* (1986), *Lingvistica – Poetica – Stilistica* (1986), *Introducere în stilistică* (1999). Dacă lucrarea din 1979, *Limbajul poetic eminescian*, recurge la descrierea tradițională, pe niveluri, a lexicului eminescian, creând însă noi posibilități de investigare – *câmpurile imagistice*, făcând legătura între analiza semantică și resorturile profunde ale creației,

Dicționarul limbajului poetic eminescian. Semne și sensuri poetice. I. Arte (2005), și al doilea volum al său, ***Elemente primordiale*** (2007) – realizate cu ajutorul unui mic număr de colaboratori, dar cu masiva sa implicare – condensează într-un singur demers toate tipurile de investigare, de la analiza gramaticală și stilistică, până la mitanaliză, psihanaliză literară și antropologie a imaginarului, toate integrate unei singure poetici, în speță, eminesciană. Cel de-al treilea și ultimul volum al acestui dicționar, privind „sfera umanului”, a rămas în stadiul de proiect. Se cuvine amintită și cealaltă componentă, instrumentală, a acestei lucrări, ***Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume***, I, II, 2002, respectiv ***Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume***, I-IV, 2006, proiecte de cercetare coordonate de profesorul Dumitru Irimia, instrumente neprețuite pentru oricare începător sau, dimpotrivă, avizat cercetător al operei poetice a lui Eminescu, întrucât lucrarea radiografiază, practic, limbajul poetic, ocurențele și recurența semnelor poetice în contexte, delimitând, astfel, constelații semnificative în spațiul dens al nebuloaselor operei. Simpla comparare cu ***Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*** (1968), realizat sub coordonarea lui T. Vianu, ne poate da o idee despre cât de departe a mers cercetarea profesorului D. Irimia.

Era „un domn înalt, subțire”, cum spunea Radu Enescu despre Fr. Kafka. Silueta sa prelungă străbătea holurile Universității ca o undă de energie, părând a pluti cu mare ușurință printre noi ceilalți, purtat de un elan interior continuu. Și această impresie nu era doar o părere a mea; nu știu a spune dacă pe studenți îi captiva mulțumită vreunui secret pedagogic ascuns, entuziasmul neșovăielnic, pasiunea continuă pentru valoare estetică, etică și umană în general, confundate într-o formă de demnitate „umanistă”, acesta era farmecul profesorului Dumitru Irimia. Pentru a pomeni doar latura cea mai „exoterică” a cultului său pentru toate valorile ipostaziate în Eminescu, se cuvine a aminti aici de efortul său, mereu reiterat, de a organiza Colocviul Național Studentesc *Mihai Eminescu*, fenomen – eveniment perpetuat între 1975 și 2006. Nu puține au fost dificultățile ce i-au stat în cale, dar profesorul Irimia era un luptător, un „răzbatător” și, în fond, un pasionat provocator al inteligenței. Colocviile nu erau simple reuniuni intelectuale ci, în perioada comunistă, pentru mulți dintre noi reprezentau o formă de libertate, de solidaritate a tinerilor atașați unor valori nedegradabile.

Adâncit în seriozitatea gândurilor, aulic, sever cu sine și cu alții, părea, adesea, impenetrabil; deschis, plin de căldură pentru apropiați, prieten nedezmințit și tolerant, spirit mobil și surprinzător, purtând armele ironiei, dar niciodată străin de umor, profesorul Irimia, cu firescul modestiei, a trecut dintre

noi, ca un Cavaler al literelor, lăsându-ne în suflete umbra dragă a tinereții spiritului său.

Sebastian DRĂGULĂNESCU

VARIA

- ♦ În 7 iulie a.c. a avut loc, la Academia Română din București, concursul pentru ocuparea funcției de director al Institutului. Comisia de concurs a fost formată din: acad. Eugen Simion, președinte; acad. Viorel Barbu, acad. Gh. Mihăilă, acad. Marius Sala, membri. La concurs s-au prezentat trei candidați: CS I dr. Victor Durnea, CS I dr. Cristina Florescu, prof. univ. dr. Eugen Munteanu. Candiaturul declarat reușit în urma concursului a fost prof. univ. dr. Eugen Munteanu.
- ♦ Prin Decret nr. 1229 din 21.07.2009, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 523 din 27.07.2009, au fost distinși cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de cavaler, categoria A. „Literatură”, „pentru întreaga activitate de cercetare științifică încununată de apariția DGLR”, următorii cercetători: Gabriela Drăgoi, Victor Durnea, Remus Zăstroiu.
- ♦ În 17 august a.c. a avut loc, la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, concursul pentru ocuparea postului de cercetător științific gr. I, ½ normă, specializarea lexicologie-lexicografie.
- ♦ Stelian Dumistrăcel a susținut o rubrică săptămânală de cultivare a limbii intitulată „Din vorbă în vorbă”, la TVR Iași, între 7 iulie și 22 septembrie.
- ♦ „Anuarul de lingvistică și istorie literară”, t. XLVII–XLVIII, 2008–2008, 390 p. (ALIL) al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” a fost expediat la Editura Academiei din București în 4 mai 2009.
- ♦ Dinu Moscal a continuat derularea bursei LLP-ERASMUS printr-un stagiul de practică la Universitatea „Friedrich Schiller” din Jena, bursă obținută ca doctorand al Universității „Alexandru Ioan Cuza” (iulie – septembrie 2009).
- ♦ Veronica Olariu a obținut o bursă de studiu de două săptămâni, în luna iulie, oferită de Societatea de Literatură Biblică (<http://www.sbl-site.org/default.aspx>).
- ♦ Un grup de cercetători de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” se ocupă de pregătirea Simpozionului internațional ***Diaspora culturală românească – paradigme lingvistice, literare și etnofolclorice***, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” și de Asociația Culturală „A. Philippide”, care se va desfășura la Iași, în perioada 5–7 noiembrie 2009.

Redacția:

Luminița Botoșineanu, Gabriela Haja, Ofelia Ichim, Florin-Teodor Olariu

Responsabil de număr: Gabriela Haja

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700478 • TELEFON: 004.0232/267597

E-MAIL: philippide_secretariat@yahoo.com
WEB: <http://www.academiaromana-is.ro/philippide>
ISSN 1582-5019